

Health • Rural Development • Employment • Safety & Security • Education

Vuk'uzenzele

**JOBS
INSIDE!**

Produced by: Government Communication & Information System (GCIS)

English/Xitsonga

Mhawuri Nkandziyiso I

South Africa's heroines

ALSO AVAILABLE ON:

@VukuzenzeleNews

Vuk'uzenzele

CONTACT US

Website: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za

E-mail: vukuzenzele@gcis.gov.za
Tel: (+27) 12 473 0353

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets Hatfield, Pretoria, 0083

FREE COPY NOT FOR SALE

Masakhe Stokvel yi aka tindlu

EMATSHAN'WINI YO RINDZELA malembe wa ha hlayisa mali leyi lavekaka yo aka kaya kumbe ku ringeta ku lombela mali leyo durha, ntlawa wa vavasati va le Kapa Vuhumadyambu va nyikana matimba hikwalaho ka vun'we.

Silusapho Nyanda

Vavasati i tiphu-phu leti rixaka ri akiweke ehenhla ka tona. Lexi i xiga xa swirho swa 28 swa Masakhe Ladies Stokvel, leswi swi hlanganisaka swipfuno ku akelana makaya hi ku sizerisana.

Mutshamaxitulu wa xitokofela lexi, Ntombekhaya Nyama-Plati (43) u vule leswaku xitokofela lexa vavasati ntsena, lexi kumekaka eGugulethu eKapa, xi tumbuluxeriwile ku nyika vavasati matimba na ku titumbuluxela swivandlanene swa ikhonomi vona na mindyangu ya vona.

"Vavasati va nga va vayeri va ku cinca emigangeni, kambe ku endla tano, va fanele ku tivutisa hilaha va nga cincaka hakona swilo emigangeni ya vona," ku vula Nyama-Plati.

U vule leswaku a ku ri ku vutisa xivutiso lexi leswi swi tumbuluxeke Masakhe Ladies Stokvel.

"Ndzi vone hilaha ku pfumaleka ka mitirho a swi hlasela muganga wa ka hina na hilaha mindyangu a yi tlimbana hakona emakaya lamatsongo kutani ndzi tivutisa leswi swi nga endliwaka," Nyama-Plati a byela Vuk'uzenzele.

Nyama-Plati u vule leswaku swirho swa xitokofela xa vona swi hakela R2 500 hi n'hweti. Mali leyi yi tirhisiwa ku xava nhundzu yo aka na ku hakela muaki ku akela un'wana wa swirho n'hweti yin'wana na yin'wana.

Hi mpfhuka ku sunguriwa xitokofela lexi hi Dzivamisoko, swirho swinharhu swi akeriwile tindlu hi ku hetiseka naswona yindlu yin'wana yi le ku akiweni.

Hi ku ya hi Nyama-Plati, muvuyeriwa wo sungula wa xitokofela a ku ri wansati loyi yindlu ya yena a yi nga helangi hikuva mutundziyexe u lovile yindlu yi nga si hela. Letin'wana timbirhi tindlu leti akiweke a ku ri vutshamo bya le ndzhaku ka jarata.

Swirho swimbirhi swa xitokofela lexi swi kunguhata leswaku tindlu ta swona ti akiwa etindhawini ta le matikoxikaya ta le Kapa-Vupeladyambu.

"Loko vavasati va tirha tanihi nyandza yin'we, va nga humelela swinene,"

"A hi aki ntsena tindlu ta mindyangu leyi pfumalaka makaya, kambe hi

tlhela hi aka tifulete ta le ndzhaku ka jarata ku endlela leswaku vanhu loko swi koteka va ti rhentisa ku kuma malinghena yo engetelela," Nyama-Plati a vula.

Muvuyeriwa tlhelo matsalani wa Masakhe Ladies Stokvel, Nobantu Malgas, u vule leswaku xitokofela lexi xi tisile ntshembo emugangeni. Malgas, loyi a akeke tifulete timbirhi ta le ndzhaku ka jarata, u vule leswaku u tlhela a tirhisa mali yin'wana leyi a nyikiwaka yona ku xava switirhisiwa swo fuwa tihuku.

Nyama-Plati u vule leswaku va rhambiwile hi ntlawa lowu kumekaka eEast London ku va nyika switsundzuxo hilaha ku nga tumbuluxiwaka hakona xitokofela xo fana na lexi.

U vule leswaku xitokofela lexi, lexi xirho xa kona lexisongo hi vukhale xi nga na malembe ya 26, xi kongomisiwile eka vavasati hikuva loko u nyika vavasati matimba, va tala ku endla

tano eka vaaki van'wana va rixaka.

"Eka xidemokirasi xa hina, ku na swivandlanene swa vavasati kambe a va tivi matimba ya vona. Loko vavasati va tirha tanihi nyandza yin'we, va nga humelela swinene," ku vula Nyama-Plati.

U vule leswaku swirho swin'wana swa xitokofela lexi sweswi swi le ku leterweni tanihi vaaki va tindlu. Vavasati lava va ta tlhela va kuma vuleteri byo foroma switina.

Hi nkarhi wa vuleteri lowu rhurheriweke hi khamphani ya vuaki bya tisemendhe PPC, ntlawa lowu wu dyondzisiwile hi mayelana na mixaka yo hambanahambana ya tisemendhe.

"A hi nga swi tivi leswaku semendhe leyi tirhisiwaka ku aka a yi fani na leyi yi tirhisiwaka ku phama."

Xitokofela lexi xi dumile lero sweswi xi na nxaxamelo wo rindzela wa vanhu lava va lavaka ku va xiphemu xa xona. ▀

Mpfuno wa van'wamabindzu va xisati

Mfumo wu nyika mpfuno wo hambanahambana eka vavasati lava va lavaka ku tisungulela mabindzu ya vona, kusuka eka switsundzuxo kufika eka timali.

SEDA

Mikarhi yo tala, miehleketo ya mabindzu leyo xonga ya vavasati a yi yi emahlweni hikuva va hava vuxokoxoko lebyi byi dingekaka ku hundzula milorho ya vona yi va ntiyiso.

Ejensi ya Nhluvukiso wa Mabindzu Lamatsongo (Seda), muyimeri wa Ndzawulo ya Mabindzu na Vumaki (dti), yi lemukile mhaka leyi kutani yi tumbuluxa xibukwana xa mabindzu lama nga ehansi ka vun'wini bya vavasati hi mhaka ya nseketelo lowu wu nga kona eka vavasati, havumbirhi wa bya swa timali na lowu nga riki wa swa timali.

Xibukwana lexi xi vulavula hi tinhlokohaka kusuka eka hilaha u

nga tsarisaka bindzu ra wena hakona na mitlhontho leyi van'wamabindzu va xisati va langutaneke na yona, kufika eka vuxokoxoko byo kongoma hi mayelana na tisekitara ta vumaki to hambanahambana na hilaha u nga kumaka timali to sungula bindzu hakona. Ku vona xibukwana lexi, endzela

www.seda.org.za/Publications.

Ku tsarisa bindzu ra wena i mhaka yo sungula ya nkoka eka n'wamabindzu wihi kumbe wihi, hi xikongomelo xa ku hlayisa na ku landzelela milawu leyi lawulaka nghingiriko wa bindzu etikweni. Mabindzu ya fanele ku tsarisiwa eka Khomixini ya Tikhamphani na Tinhundzu ta Vutumbuluxi. www.cipc.co.za.

Swihlovo swa mpfuno

Ku na tindzawulo ta mfumo tin'wana to tala na mabindzu ya mfumo lama ya nyikaka mpfuno eka van'wamabindzu va xisati eka tisekitara ta vumaki to hambanahambana.

SEFA

Ejensi ya Timali ta Mabindzu Lamatsongo yi nyika mpfuno wa timali eka mabindzu lamatsongo, ya le xikarhi na swibindzwana (tiSMME) na mabindzunhlanguano.

www.sefa.org.za.

Finfind

Finfind yi hlanganisa tiSME leti ti dingaka mali kusuka eka valombisi lava faneleke, yi nyika vuxokoxoko bya dyondzo ya swa timali, yi tirhana na swivutiso leswi tshamelaka ro vutisiwa na ku ololoxa mitlhontho ya ntolovelu. www.finfindeasy.co.za.

IDC

Nkwama wa Vavasati wa Isivande wa

Khamphanikulu ya Nhluvukiso wa swa Vumaki (IDC) wu nyika timali to fikeleleka, to tirhiseka na ku va to angula. Wu landzelerisa mitwanano leyi katsaka timali to sungula bindzu, ndlandlamukiso wa mabindzu, mpfuxo wa bindzu na timali to xava bindzu ra tifurechayisi na xikweleti xa mali xa nkarhinyana.

www.idf.co.za.

NEF

Nkwama wa Timali wo Nyika Vavasati Matimba wa Nkwama wa Timali wo Nyika Matimba wa Rixaka wu hatlisisa ku nyikiwa ka timali eka mabindzu lama nga ehansi ka vun'wini bya vavasati va vantima, loko hi hala tlhelo Nkwama wa wona wa iMbewu wu ri karhi seketela van'wamabindzu va vantima lava lavaka ku sungula mabindzu lamantshwa na ku tlhela wu seketela mabindzu lama nga ehansi ka vun'wini bya vantima lama nga kona hi xumakulu xo ndlandlamukisa.

www.nefcorp.co.za.

Xikimi xa Vamaki va Tifeme va Vantima

Xikimi xa Vamaki va Tifeme va Vantima xa dti xi na xikongomelo xa ku hatlisisa vuthekaxiave bya vamaki va tifeme va vantima eka ikhonomi ya Afrika-Dzonga, loko pfumba ra xona ra nhluvukiso wa swikili ra B'avumile ri seketela ku nyikiwa matimba ka vavasati hi ku aka vuswikoti hi xikongomelo xo kuma lava nga na talenta eka tisekitara ta swa vutshila na vuvatli na vumaki bya malapi na swiambalo.

www.thedti.gov.za.

NYDA

Ejensi ya Nhluvukiso wa Vantshwa ya Rixaka yi nyika van'wamabindzu lavantsongo swivandlanene ku fikelela nseketelo wa nhluvukiso wa mabindzu hi swa timali na leswi nga riki swa timali.

www.nyda.gov.za.

Vurimi

Eka sekitara ya vurimi, dti yi nyika mabindzu lamatsongo timali hi ku tirhisa xikimi xa Nseketelo xa Vuphurosesi bya Swirin'wa, lexi xi tumbuluxeriweke ku nyika matimba eka vuvakisi eka tiphurojeke ta vuphurosesi bya swirin'wa letintshwa na leti nga kona.

www.thedti.gov.za.

Vavasati va nga tlhela va kuma mpfuno kusuka eka minongonoko ya Ilima/Letsema na ya Nongonoko wa Nseketelo wa Vurimi ya Ndzawulo ya Vurimi, Mpfluxeto wa Misava na Nhluvukiso wa Matikoxikaya. www.daff.gov.za.

Thekinoloji

Thekinoloji ya Vavasati lava nga eka Mabindzu yi hatlisisa ku nyikiwa matimba ka vavasati ka ikhonomi na ku hlulukisiwa ka mabindzu ya vavasati, loko hi hala tlhelo Nongonoko wa Nseketelo wa Maendlelo Lamantshwa ya Vumaki wu nyika mpfuno wa timali wa nhluvukiso wa swimakiwa na tiphurosesi letintshwa. www.thedti.gov.za.

Nkwama wa Xumakulu xa Ndingeto wa Thekinoloji wu nyika nkoka wa mikavelo kumbe swikweleti swa timali eka mabindzu lama kongomisaka eka thekinoloji ku kotisa ku hundzuluxiwa ka thekinoloji ya nhundzu ya vutumbuluxi ya maAfrika-Dzonga leyi nga fuwa hi thekinoloji leyi lulameleke timakete. www.idc.co.za.

- Nongonoko wa Thekinoloji wa Seda wu nyika vukorhokeri byo hambanahambana lebyi byi kondletelaka vun'wamabindzu eka vumaki, ngopfungopfu ku endla leswaku mabindzu lamatsongo ya fikelela thekinoloji leyi faneleke leswaku ya kota ku phikizana swinene na ku kurisa mabindzu ya vona

www.seda.org.za.

Vumaki

Yuniti ya mabindzu ya vumaki bya swiambalo na malapi ya IDC yi nyika nseketelo eka vatumbuluxi va vukhavi bya makaya, vahumesi va tinhundzu ta madzovo na vaendli va malapi ya swiambalo swa ntumbuluko kumbe swo endliwa hi munhu, loko hi hala tlhelo swimakiwa swa yona swa tikhemikali na yuniti ya vaendli va mirhi yo tshungula mavabyi yi nyika timali ta nseketelo wa nhluvukiso wa vumaki na tiphurojeke eka mabindzu lama ya tumbuluxaka tinhundzu ta tikhemikali na tipulasitiki. IDC yi tlhela yi nyika nseketelo eka tisekitara ta vumaki to hambanahambana, kusuka eka vurimi na vupfumba kufika eka michini na switirhisiwa.

www.idc.co.za.

Dyondzo na tiNPO

Ejensi ya Nhluvukiso ya Rixaka (NDA) yi nga pfuna lava va navelaka ku tumbuluxa na ku tsarisa senthara ya nhluvukiso wa tindzumulo. www.nda.org.za.

Ilifa Labantwana i nongonoko wa nhluvukiso wa tindzumulo wa Afrika-Dzonga lowu tumbuluxiweke hi 2009. Nongonoko wa yona wa Bhalisa Inkulisa wu pfuna ku lulamisa ntsariso wa nkarhinyana wa tisenhara ta ECD.

www.ilifalabantwana.co.za.

NDA yi tlhela yi pfuna mihlangano leswaku yi hundzuka mitlawa kumbe mavandla ya ximfumo; yi hlengeleta vuxokoxoko lebyi va byi lavaka ku titsarisela tanihi NPO kumbe bindzunhlanguano; yi tatisa tifomo na ku ti rhumela; naswona yi hlela swidingo swa vona hi vukheta ku tiyisisa leswaku loko va kala va titsarisela, va landzelela nawu wa ntsariso lowu va titsariseleke ehansi ka wona.

www.nda.org.za.

Loko u lava vuxokoxoko mayelana na ku tisungulela bindzu, bela riqingho eka tinomboro leti landzelaka:

Seda- 012 441 1000 | CIPC- 086 100 2472 | Sefa- 012 748 9600 | IDC- 011 269 3000

NEFCORP- 011 305 8000 | NYDA- 012 322 1375 | DAFF- 012 319 6000

NDA- 011 018 5500 | Ilifa Labantwana- 021 670 9848

